

dobivati, nasmetene pa prodati nemore, kér tedej vidi de mu skerb in trud ne verže, smolarijo opusti.

(Tyroler Wochenblatt.)

Kakó in zakaj priden vertnar svoje drévje vseskozi snaži in čedi?

Vlastnik lepiga sadniga verta, ki nima enačiga okoli in okoli, *Boštján* po imenu, si je po dežju v svojim vertu veliko prizadeval, z oestro cunjo debela svojih sadnih drevés osnažiti, takó, de mu je pot po čeli lil. Njegov sosed *Lenard* to viditi, se mu na vse gerlo smeja, in proti njemu gredé, ga nagovori rekoč: *Boštján!* mende te seme ližejo; sej boš vso kožo od drevja oddergnil! Zakaj je neki tó dobro?

Boštján. Kmaló ti bom povedal; le sém pridi čez plot, sej vidiš, de se mi mudí, de od dela ne morem; tje čez plot ti pa tudi vpil ne bom.

Lenard (čez plot prihlomasti.) No, sim že tukaj, *Boštján!* Na! šnofaj enkrat, boš lažej dergnil in hruškovo kóžo likal. Kaj delaž? ali ne mlatiš prazne slame?

Boštján. Ti presneti *Jurčik* ti! Povej mi, ali se rad včasi z merzlo vodó vmivaš?

Lenard. To se vé de.

Boštján. Se greš tudi včasi kopat?

Lenard. Kej rad; posebno v vročini, to je pač zdravo.

Boštján. Čedi in pometa tvoja žena hišo? čistiš poredama svoje njive od plevela? si skertačiš nekterikrat svojo suknjo?

Lenard. To se vé de; le kaj takó nerodniga me ne baraj več!

Boštján. Takó? práv je! Povej mi *Lenard*, ali tudi svoje drevje po vertu večkrat snažiš in od škodljivih merčesov trebiš?

Lenard. Drevje? Kakšno drevje? Kdo se bo še z tem delam vbijal? —

Boštján. Kaj ne, tega ne razumeš? To je pri tebi prazno delo, ako je ravno tvoje drevje polno mahú!

Lenard. Kaj morde mah drevju kaj škodje?

Boštján. Kakó moreš, ljubi moj! kaj taciga prašati? Verjemi, de je mah drevju velika bolezen; pojdi tedaj urno domú, vzemi oestro cunjo v roke in dergni z njo mah od drevja, kar nar bolj moreš; zdej po dežju je mah še moker in gré rad od drevja proč. Le hitro pojdi, hitro! (ga naprej porine.)

(Konec sledí.)

Od družíne.

(Konec.)

M. Tvoje misli, prijatelj, res niso slabe. Bog daj, de bi se tudi izpeljalo, kar svetuješ! — Pa kakó bi bilo mogoče, lišp in kinč zatreči, družíno napeljati, de bi si za stare dni kaj perhranovala, hlapce odvaditi, de bi po oštarijah vsiga ne zabajkali, po nóci per pokoji bili — tega mi še nisi povédal.

G. Moj ljubi, to je kaj družiga. K temu bodo tudi postave težko kaj perpomogle, če božji strah ne bo družíni gospodaril. Gospodaril ji pa ne bo, dokler ga ne bo per gospodarjih in gospodinjah *) — Šaj poznaš *Želodnikarja* in *Li-*

povška, dva kmetovavca, ki v *Péskih* nar bolj slovita. Vsak od nju ima po šestéro družíne, pa kakošni ljudje so nju hlapci in dékle: v zgled so vsi mladíni dalječ okoli. Pa tudi ne vidiš, ne *Želodnikarja* ne *Lipovška* nikdar pijaniga, nikdar režočiga. Ako kaj ne véš práv obrniti, le eniga tih dvéh vprašaj, in per priči ti bo povedal, kaj de je storiti, in če vbogaš, ti ne bo žal. Je le veselje, se per njima pomuditi, od vsega vésta govoriti, kar podučí ali razveseli; pa Bog ne daj, de bi se kdo prederznil vpričo nju kvantati, klafati ali pleperce péti: ne bo dobil več dobriga očesa. Drugači so pa per njima pèsme, šale, kratkočasi domá. Mende ni nobene svéte, pa tudi posvetne, kratkočasne, tóde pošténe pèsmi, ki nikogar ne zmoti ali pohujša, de bi se po stanji, njivah, travnikih in gojzidih tih dvéh verlih mož ne razlegala. Ob nedeljah in praznikih po večernicah, pozimi per preji najdeš pa celo hišo združeno v lepoglasnim petji: oče in mati v šum mladine svoje glasove perlagata, in otrok, komaj tri pedí dolg, ze tudi, očetu ali materi na kolenu — vmés čivka, ko tanjka pišalica v orglah. Se rés zdí človeku med njimi, kakor de bi v nebésih bil; in gré vès dobrovoljin in vesel od njih, — in to veliko veselje mu ni — penéza vzélo! — Oben večér ne preide, de bi cela hiša ne opravila združena večerne molitve. Vsa družína ima čedne, zdrave, snažne spalnice — po spolih razdeléne. „Noč je za počivati“ pravita. In gorjé hlapcu, ko bi to besedo količkaj prelomil; slovó gotovo dobí drugo jutro. Razterganiga, vmazaniga ne terpita, pa tudi ošabno nališpane dékle ne. Vsi imajo pa obilno čedniga, snažniga kmetijskiga oblačíla. Cerkve imajo za to, za kar so — za božje hiše; in družíni je perpušeno; si po želji ob nedeljah in praznikih dušo per božji službi okrepčati. Na božjo pot se od tih dvéh hiš le malo hódi. *Lipovšek* rad reče: „Premnogi pravi, de gré na božjo pot, pa gré le *Bogu* na pot; če gré od dóma še kaj pobožen, pride rad brezbožen domú.“ — *Jéli Marka*, ko bi takó per eni dóbi mi vsi gospodarji bili, bi pa še postav za družíno treba ne bilo.

M. Pač res. Dokler se pa še takó lahkó hiša najde, de skoz strého dež na mizo kaplje, ded pa cele dni po oštarijah dolg čas prodaja, baba celo kramo na sebi nosi, de je bolj pošasti, ko žéni podobna; de otroci v šolo in cerkev ne morejo, ko nimajo kaj obleči; se štibra ne odrajta, dokler se tirjavec ne perkaže; de se ta zrél zakonski par z šénti pozdravlja, z kletevjo in tepežkanjem v srédi nóci družíno, otroke in soséde iz spanja zbudi; ne ón ne óna *Očenaša*, pridno ne znáta: se je čuditi, če je mladína hudobna, družína vsa divja?

G. Ko bi se v naši soseski le enkrat *B—ca* stegnila, ki vse ženske k lišpu napeljuje; in *Č—c* raztréšil, ki nam fante pijančevati in kvartati učí, bo pa kmalo boljši. — *B—co* je tamkej neki nemec srečal, ko je ravno vsa nališpana v cerkev šla; smejati se moram, kadar se spomnim, kako ga je preletélo, ko sta vkup prišla. *Ostermel* je: in ko jo nekaj časa debelo gléda, reče: „Das Mensch schaut aus, wie ein Palmesel.“

M. Práv ji je storil; pa méniš, de se kaj zméni za tó? Ne bo storila, dokler ne dobí z lopáto po rébrih. Práv vesel sim, de sim k tebi prišel. Rad bi še bil per tebi: tode večérja bo že hladna. Danes teden po večernicah — pa véš, de si kmalo per meni: so se otroci silno lepo pèsem v šoli naučili, jo bomo pa zapéli. Mirno počivaj! Lahko noč vsim skupej!

*) To so pač resnične besede! Če hočemo pòsle poboljšati, moramo pri gospodarjih in gospodinjah začéti. „Above majori discit arare minor“ je latinski pregovor, ki se po slovensko takole glasi: „Kar mladi ne véjo jim stari povéjo.“

kadar kaj taciga vidim, si mislim: sej je práv, de jih revšina pokorí nemarneže, ki so sami krivi, če kruha stradajo!

Nekteri kmet noč in dan pazi, de mu kdo kakiga jabelka iz verta ne odnese; na vso moč razsaja, če mu kdo kako jamico korúna izkoplje ali če mu ptuja živina mervico sená pojé — to pa mu ni mar, de si po svoji nemarnosti na desetih družih stranéh sam škodo déla, in vsaki dan zgubo terpi, katero, če bi nekoliko bolj skerb in prebrisan bil, bi lahko v stoteri dobiček premenil.

Pakam sim od mačjiga repa zašel, od kteriga samiga sim tukej besedico govoriti namenil! Nej tedej tisti, kteri odslej mislijo mačjiga repa poprijeti se, berejo natanjčno podučenje, katero so gosp. Dr. Orel v 6. listu letašnjih Novic dali, in nej se po tem poduku ravnajo, kteriga je že skušnja poterdila.

Dr. B.

Kakó in zakaj priden vertnar svoje drévje vseskozi snaži in čedi?

(Konec.)

Lenard. Ovbe, pusti me nekoliko časa, sej ne gorí! Povej mi poprej, zakaj de je mah drevju škodljiv?

Boštján (med pogovorom vseskozi pridno po deblih derga, zdej na tem, zdej na unim drevesu. Lenard gre za njim poslušaje.) Poslušaj tedaj, ob kratkim ti bom vse povedal, kar ti je vediti potreba. Golo resnico so gospod Pirc govorili, ko so rekli:

„Mah je drevju takó škodljiv, de ga ne le nerodovitniga stori, ampak sčasama tudi usuší, če ga zlo prevzame, kér ne le narbolji muzgo iz drevesa izpije, in mu rodovitni živež iz zraka odvzame, temuč se tudi škodljive živali in červi v njem zaréde in drevó posedejo.

Mah raste rad po drevesu, katero v zamokli zemlji stoji, ali pa če je v zatišji, de veter in sonce mokrote sprot ne posuší. V deževnih letih se mah nar raji dela. Mah se tudi iz svojiga semena po drevji zaseje, in se po vsim vertu razširi, kteriga veter iz eniga drevesa na drugo prenese.

Z maham porašeno drevó se mora narpred očistiti, vès mah po deblu in po vejah ostergati, in tiste veje vse odrezati, ktere so z maham preveč zagošene, ali clo skažene. Potlej se mora vse drevó po deblu in po vejah, več dni zapored z merzlo vodó vmivati, in z kertačo ali omelam obdergniti, ali pa z slamnato metlo ošvigati.

Narboljši pa je, če drevesa saj vsake tri leta z apnam pobeliš. To drevju dobro služi, in sicer:

1) Se vès mah na drevji naglo posuší, in drugi zrasti nemore. 2) Se z apnam zalega gosenc in druge škodljive živali, ki se po ispoknjah za kožo vgnezdijo, pokončá in umori. Tudi potlej, dokler drevó po apnu diší, metulji blizo ne pridejo, kteri gosence zaležejo. 3) Tak belež stori drevesam gladko kožo, jih pomladi, h rasti in k rodovitnosti veliko pripomore, in drevje pri zdravju ohrani.

Dobro tedej storiš, če vse sadne drevesa spomládi, kadar muzga nastopa, ali pa jeseni v suhim vremenu z apnam pobeliš, kakor se hiše belijo, samo malo bolj gost belež narédi.“

Lenard. Tri sto medvedov! če je tedej taka, moram hitro teči, de še drevje obvarjem, kar se da. Oh, če bi bil jez to popred vedil!

Boštján. Res žalostno je viditi, kakó kmetje večidel svoje sadne drevesa v nemar pušajo. Na-

mesto de bi mladim drevesam količe dajali, de bi jih veter ne zamogel preveč majati in njih tanjke koreninice tergati; namesto de bi drevesa pridno od gosenc in družih merčesov snažili in trebili; namesto de bi zemljo krog njih vsako leto okopovali, *) de bi vse zarašeno ne bilo, kar jih v rasti zaderžuje; namesto de bi mah odpravljali in jih vsako jesen z apneno vodó pobelili, kar mah morí in drevesno kožo oživí; namesto de bi jim včasi nemalo pognojili — jih pustijo rasti, kakor rastejo, ter mislijo, de vsiga tega treba ni. Neumneži ne vedó, de tudi sadne drevesa strežbe in obdelovanja potrebujejo, ravno takó, kakor njive, nógradi in travniki, če hočemo od njih obilniga sadu pričakovati. Pred nosam imajo drevesa vsak dan skozi celo leto, okoli njih postopajo, kvantajo, burke vganjajo — na to pa nikoli in nikdar ne mislijo, de oné tudi kake skerbí potrebujejo. Otrok je povsod dovelj, to pa le malokterimu očetu in malokteri materi v glavo pade, de bi vsakimu svojih otrok nekej vertnih dreves v posebno skerb izročili, de bi te lahke dela opravljali, od kterih sim lih kar govoril. O nemarnost, velika nemarnost!

Danecki.

Pogovor

kmetifhkiga ozheta s svojim naravoflovja suzhenim finam, v mezsu Kimovzu.

O. Janes! ti ne verjamešh, kakó hudo se mi je nizoj godílo, ko fim fhel domú is fomnja.

Š. Kaj taziga fe vam je primerilo?

O. Véfhe fo me motíle, de domú nifim najdel, in de fim fkorej vfo nozh okrog trapal.

Š. Kaj neki fo véfhe, ki fo vam takó nagajále?

O. Ali ne vefh, kaj de fo? Vefhe fo hudobni duhovi, kteri v posebnih krajih po nozhi ko svitile luzhize okrog letajo in ljudi s svojo svitlobo motijo, drashijo in sapeljujejo.

Š. Kakó pa véfte, de fo véfhe hudobni duhovi?

O. Sató kér fe pri véfahh nizh drusiga ne vidi, ko svitloba; in kér ljudi drashijo in sapeljujejo, kaj drusiga morejo biti, ko hudobni duhovi?

Š. Ali fe pri ognju vidi kaj drusiga, kakor svitloba?

O. Pri ognju fe nizh drusiga ne vidi, kakor svitloba.

Š. Ali je ogenj savoljo tega kaki duh?

O. Ogenj ni duh; pa véfhe tudi nifo ogenj.

Š. Bleso de — sakaj ravno ogenj ali luzhi v sraku fo véfhe.

O. Kakó pa fe samorejo napraviti take luzhi v sraku?

Š. Is zhlovehkih in shivinških kostí, in is vfh drusih trohljivih rezhi fe napravi neki fopar

*) Ko bi ljudje vedili, kakó zlo okopanje mladim in starim drevesam pomaga, bi tega dela nikoli ne opustili. V prvém letu posajeno drevje le takó okopaj, de perst po verhu plitvo zrahljaš, de skorje ne naredí, de bo mogla zemlja iz zraka rodovitnost na se vleči. Vari, de kake korenine ne premakneš, ali ne raniš. Tudi plevela takó delječ ne pusti, kakor so korenine dolge. Tudi v prihodnje je dobro, nekte leta drevje okopavati in perst rahljati, dokler veliko ne odraste.

Narbolj pa bo mladim drevesam teknilo, če vsako leto dva čevlja globoko in široko, pred koreninami okrog drevesa zemljo prekopaš in jo zboljšaš. Mlado drevó takó postreženo, pol sežnja dolgo mladiko v enim letu požene. Odrašenimu pa k obilni rodovitnosti pripomore, kér le zrahljana zemlja se zamore potrebniga živeža iz podnebja, od toplote in rose, od dežjá in zimske móče navzeti, in drevesnim koreninam v rast podeliti.